

In Dialoog: Professionele Ruimte in het Voortgezet Onderwijs

*Paulien Meijer, Jacobiene Meirink, Helma Oolbekkink, Harmen Schaap, Rosanne
Zwart, Han Leeferink, Monika Louws, Anna van der Want, Itzel Zuiker*

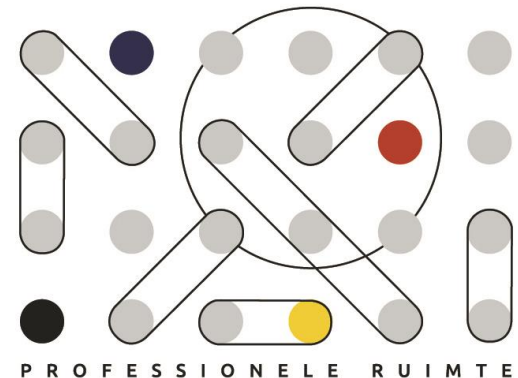
Aandacht voor Professionele ruimte in Beleid

Convenant LeerKracht van Nederland (Ministerie van OCW, 2008)

“Een sterkere positie van de leraar in de school begint bij de erkenning dat de leraar in de dagelijkse onderwijspraktijk over professionele ruimte moet beschikken om zijn werk goed te kunnen doen” (ministerie van OCW, 2008).

Een ander Perspectief op Professionele Ruimte in het VO (Onderwijsraad, 2016)

- Versterk positie leraren vanuit het team
- Professional governance als uitgangspunt

Aandacht voor Professionele Ruimte in de Praktijk

Tools om aan Professionele Ruimte te werken (Kijkwijzer, VOION)

- Scan, gespreksopener, meetlat etc.

Voorbeelden van Professionele Ruimte bij Leraar24

- Definiëring professionele ruimte, portretten professionele ruimte, peer review, lesson study, LeerKRACHT etc.

Aandacht voor Professionele Ruimte vanuit de wetenschap

- Weinig onderzoek gedaan naar professionele ruimte, wel naar teacher agency
- Veel discussie over definiëring teacher agency (Toom, Pyhäntö & Rust, 2015)
- In recent onderzoek vooral nadruk op teacher agency als **samenspel** van persoonlijke capaciteiten, middelen en bevorderende en belemmerende factoren in de omgeving van de leraar (Etelapelto et al., 2015; Priestley et al., 2015)

Verschuiving Opvattingen over Professionele ruimte

PR is individueel

- zeggenschap over eigen onderwijs
- Autonomie
- Meer = beter

PR individu in interactie met context

- Professionele ontwikkeling
- schoolontwikkeling
- Afstemming
- Tijd

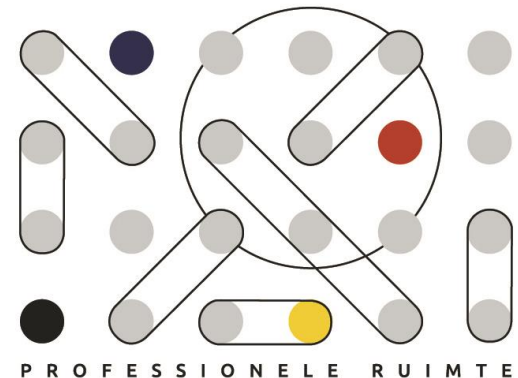
Theoretische Uitgangspunten Professionele ruimte

Professionele Ruimte is *dynamisch* en voortdurend in verandering door interactie met de omgeving (Priestley et al., 2015)

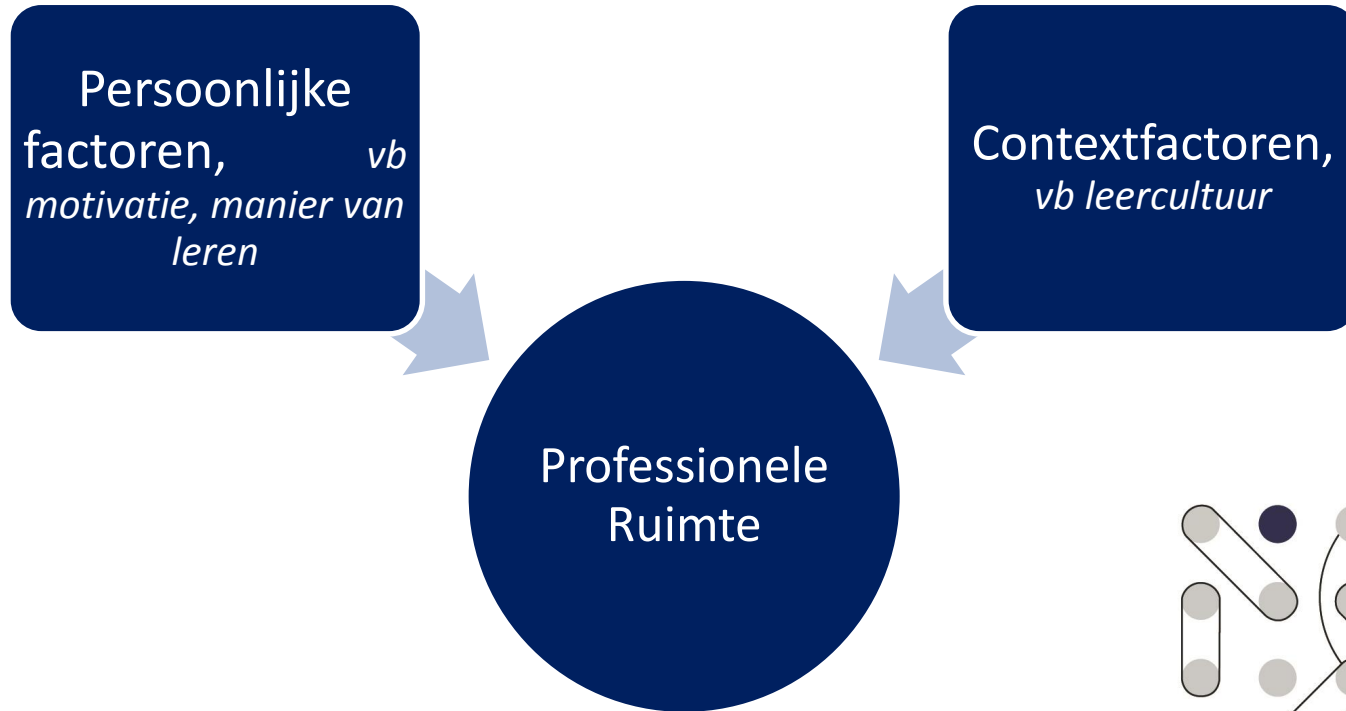
Professionele ruimte ontstaat door *afstemming* tussen leraren en hun omgeving (Kessels, 2012)

Ervaren professionele ruimte heeft meer invloed dan *feitelijke* professionele ruimte en is cruciaal voor het *benutten* van professionele ruimte (Imants et al., 2013)

Professionele ruimte heeft altijd een richting

Invloeden op Professionele Ruimte

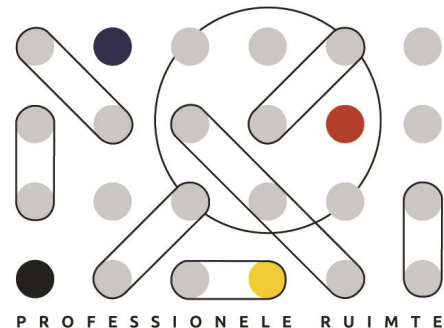

Verwachtingen van Professionele Ruimte binnen drie Professionaliseringsinitiatieven

	Individueel vs collectief leren	Individuele ontwikkeling vs schoolontwikkeling
PLG's	Docenten leren individueel, waarbij dit kan uitmonden in collectief leren wanneer er sprake is van collectieve feedback en reflectie.	Individuele ontwikkeling leidt tot schoolontwikkeling, wanneer kennis geëxpliciteerd wordt en verbonden wordt aan bestaande praktijken
OtS/EdK	Docenten in opleiding leren voornamelijk individueel	Individuele ontwikkeling wordt ingezet voor schoolontwikkeling door mogelijkheden te creëren voor verbreding en verdieping.
Promotiebeurzen	Docenten leren voornamelijk individueel	Docenten ontwikkelen zich individueel en schoolontwikkeling is mede afhankelijk van kennisontwikkeling in promotieonderzoek en positionering docent in de school.

Onderzoeksvragen

- Op welke wijze ervaren en benutten leraren professionele ruimte?
- Hoe percipiëren leraren en schoolleiders professionele ontwikkeling van leraren in de professionaliseringsinitiatieven?
- Hoe percipiëren leraren en schoolleiders schoolontwikkeling op basis van de professionaliseringsinitiatieven?
- Welke persoonlijke en contextuele factoren bevorderen dan wel belemmeren professionele ruimte van leraren binnen schoolorganisaties?

Onderzoeksopzet

Project	Data Verzameling 2015-2016		
EdK/Ots	interviews trainees		interviews trainees & schoolleiders
PLG	interviews Leraren	3 logboeken	interviews leraren, PLG-begeleiders & schoolleiders
Promotiebeurs	interviews Leraren	3 logboeken	interviews leraren & schoolleiders
Schoolleiders			vragenlijsten schoolleiders & interviews leraren over leercultuur

Resultaten professionele ruimte beginnende leraren binnen Edk/OTS-traject

- **Effectief creëren van ruimte**

Mirjam (1e jaar): *“Collega’s zeggen: ‘Ja ja dat is wel leuk idee, maar heb je er wel genoeg tijd voor om dat allemaal te doen?’”*

Mirjam (2e jaar): *“wat ik nu doe is eigenlijk gewoon die ruimte nemen, mijn idee uitvoeren en dan daarna gewoon zeggen: 'Moet je nou kijken wat ik heb gedaan, super leuk.'”*

Resultaten Professionele Ruimte beginnende leraren binnen EdK/OTS-traject

- **Het belang van maatwerk**

Peter: *“Die ruimte om zelf toetsen te maken heb ik niet gekregen in ieder geval. Ik denk ook niet dat ik die ruimte had moeten nemen.”*

De leidinggevende van Peter: *“hij had eigenlijk gewoon de normale lerarenopleiding moeten doen, want hij is een beetje aan het verzuipen geraakt.*

(...) Het was gewoon veel te veel voor hem.”

Resultaten professionele ruimte van leraren in professionele leergemeenschappen (PLG's)

- Leraren ervaren en benutten professionele ruimte voor professionele ontwikkeling en schoolontwikkeling

“Nou ja je merkt dat het gewoon verfrissend is om af en toe gewoon buiten je eigen huisje zeg maar hè, waar je je veilig voelt, om daar met andere mensen op een andere manier naar je vak te kijken. En wat fijn is, is dat je feedback krijgt, dat je echt vakinhoudelijk bezig bent en dat je ook tijd krijgt om je kwalitatief te ontwikkelen”

(eindinterview, L11)

- Leraren ervaren en benutten professionele ruimte in scholen voor professionele ontwikkeling, maar minder voor schoolontwikkeling

“Maar ik vind ook dat daar de gelegenheid en de ruimte niet is. En sowieso ook geen ruimte om buiten de kaders te denken. Want het gaat om eindexamens, om PTH's, om vaste programma's. Ja en de uitwisseling is daardoor redelijk beperkt” (startinterview, L12)

Resultaten professionele ruimte van leraren in PLG's

- Leraren die professionele ruimte ervaren en benutten voor schoolontwikkeling
“Wat er gebeurt, is dus, bij mij heeft het wel degelijk effect ook op het onderwijs al, ik ben in overleg met collega's van maatschappijleer en aardrijkskunde om te gaan kijken of we het vakoverstijgend kunnen maken” (startinterview, Leraar 2)
- Leraren die minder of nauwelijks professionele ruimte ervaren en benutten voor schoolontwikkeling
“Ik heb nauwelijks invloed op schoolontwikkeling. Er is geen tijd om mijn ideeën uit de PLG te delen met anderen in de school. Ik ben op school alleen maar aan het rennen, rennen, rennen...”
(startinterview, Leraar 17).

Resultaten Promotiebeurs

- **Leraren ervaren meer professionele ruimte voor professionele ontwikkeling dan voor Schoolontwikkeling**

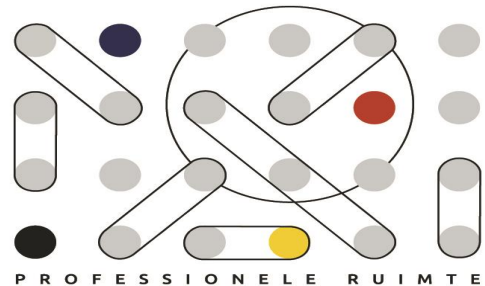
“Mijn beleving van de geboden professionele ruimte is groot: de schoolleiding biedt mij alle kansen me professioneel te ontwikkelen. [...]Ik ben zelf degene die initiatief neemt voor het invullen van de ruimte, dit komt niet vanuit school, wat ik ook niet verwacht: ik weet immers wat ik wil. De ervaren professionele ruimte is gericht op mijn professionele ontwikkeling en niet op de ontwikkeling van de school.

(leraar 3, logboek 1)”.

Ik denk dat mijn onderzoek zich daar ook niet zo goed voor leent, omdat als je een heel vakdidactisch onderzoeksonderwerp hebt, dat het veel makkelijker is om iets bij te dragen aan de school in bredere zin.

Dat is in mijn geval gewoon veel moeilijker.”

(leraar 3, begininterview)

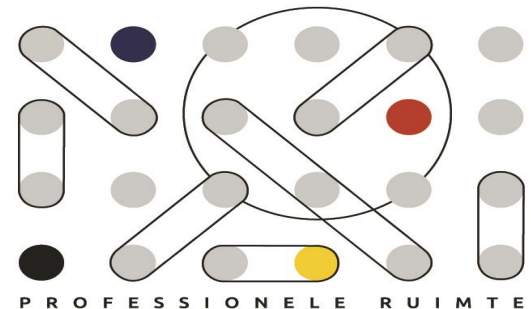

Resultaten Promotiebeurs

- **Leraren creëren gaandeweg meer professionele ruimte voor onderzoek**

“Wat er verandert is, is dat je anders omgaat met je grenzen aangeven en keuzes maken. Want het systeem blijft toch, dat, leerlingen willen meer, de school wil meer, maar je hebt niet meer. Ja, het blijft. [...] ik ben er ook wel gewoon harder in geworden, van ik ben er dan niet, je zoekt het maar uit.”

(leraar 14, eindinterview).

Resultaten Schoolleiders

Vignetteninstrument: opvattingen schoolleiders

- Meetinstrument

7 ruimtedilemma's in de school

visie op leiderschap

visie op professionele ruimte

kenmerken schoolleiders en scholen

- Tool voor dialoog

Resultaten Schoolleiders

Opvatting over inrichten en benutten van ruimte voor schoolontwikkeling (N=53)

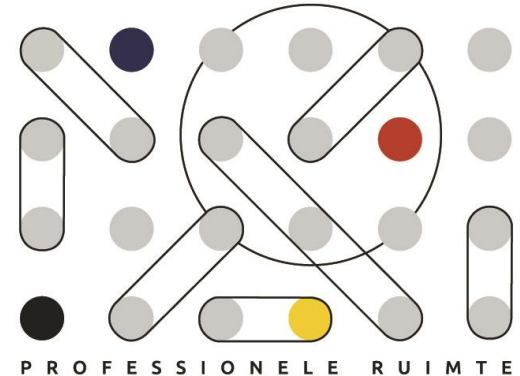
Wat	X Genoemd
Samen in teams/secties betere lessen/ materialen ontwikkelen	20
Intervisie/bij elkaar kijken en van elkaar leren (in eigen school)	13
Volgen van scholing	8
Stimuleren van/investeren in (ingeroosterde) tijd voor samen leren	7
Onderzoek doen/analyses van schooldata	4
Een structuur opzetten om samen te ontwikkelen	3
Docenten zelf met ideeën laten komen	3
Vrijstelling van lesgeven	2

Conclusies mbt Professionele Ruimte binnen drie Professionaliseringsinitiatieven

	Individueel vs collectief leren	Individuele ontwikkeling vs schoolontwikkeling	
PLG's	Docenten leren individueel, waarbij dit kan uitmonden in collectief leren wanneer er sprake is van collectieve feedback en reflectie.	Individuele ontwikkeling leidt tot schoolontwikkeling, wanneer kennis geëxpliciteerd wordt en verbonden wordt aan bestaande praktijken	Collectief leren binnen PLG maar niet direct binnen school; persoonlijke intentie voor SO
OtS/EdK	Docenten in opleiding leren voornamelijk individueel	Individuele ontwikkeling wordt ingezet voor schoolontwikkeling door mogelijkheden te creëren voor verbreding en verdieping.	
Promotiebeurzen	Docenten leren voornamelijk individueel	Docenten ontwikkelen zich individueel en schoolontwikkeling is mede afhankelijk van kennisontwikkeling in promotieonderzoek en positionering docent in de school.	Rol Schoolleider, houding docent

Conclusies mbt schoolleiders

Schoolleiders erkennen het belang van gezamenlijkheid bij de inrichting van professionele ruimte maar dat is nauwelijks zichtbaar in hun opvatting over het begrip

Voorproefje:

Ga naar www.govote.at, code 50 28 0

Bedankt voor jullie aandacht!

Neem gerust contact op:
Paulien Meijer (p.meijer@ru.nl)

Jacobiene Meirink (meirink@iclon.leidenuniv.nl)
Harmen Schaap (h.schaap@docentenacademie.ru.nl)

Rosanne Zwart (r.c.zwart@uu.nl)

Helma Oolbekkink (h.oolbekkink@docentenacademie.ru.nl)

#profruimte

- Eteläpelto, A., Vähäsantanen, K., & Hökkä, P. (2015). How do Novice Teachers in Finland Perceive their Professional Agency? *Teachers and Teaching*, 21(6), 660–680. <http://doi.org/10.1080/13540602.2015.1044327>
- Priestley, M., & Robinson, S. (2015). Teacher agency: What is it and why does it matter? *Flip the System: Changing from the Bottom Up*, 1–11. <http://doi.org/10.4324/9781315678573>
- Toom, A., Pyhältö, K., & Rust, F. O. (2015). Teachers' professional agency in contradictory times. *Teachers and Teaching*, 21(6), 615–623. <http://doi.org/10.1080/13540602.2015.1044334>